

Sredozemna medvjedica

F. Anelli

Najrjeđa i najugroženija hrvatska životinjska vrsta

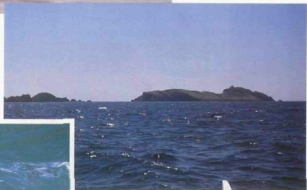
Morski medvjed, morski medvjed, močvalica ili adrijana, poznatija kao sredozemna medvjedica (*Monachus monachus*, Hermann 1779) jedna je od najrjeđih i najugroženijih životinjskih vrsta na svijetu jer se vjeruje da ih na svijetu živi još samo oko 350. Nekad je brojila na čitavom Sredozemlju, u Crnome moru, na obalnoj obali Atlantska od Gibraltara do Senegala, te na obalama Madrice i Kanarskih otoka. Bivši ovaš životinja i proslor na kojem žive u ovom su stoljeću traženo srnažili.

Nekad je sredozemna medvjedica živjela duž cijelog područja primorske Hrvatske, na njezinih 4012 km otočne obale (1185 otoka) i 1778 km kopnene obale. Posljednje naše terensko istraživanje uz novčanu pomoć United Nations Environment Programme i Državne uprave za zaštitu okoliša Republike Hrvatske u jesen 1995. gotovo je sa sigurnošću pokazalo da u Hrvatskoj više, na žalost, ne postoji samorodna populacija sredozemne medvjedice. Pojedine sredozemne medvjedice, koje se vrlo rijetko sretnu u hrvatskim vodama Jadrana zapravo su se najvjerojatnije samo odvojile od otula iz jorske grčke otoke i dolatle u Jadran.

Na žalost, ne uspijevaju se nastaniti i trajno ostati ovdje te tako obnoviti izumrlu populaciju medvjedica u Jadranskom moru. Najvjerojatnije odu iz naših voda ili u njima stradaju iz različitih razloga ne susrećući se s pripadnicima svoje vrste. Posljednje nama poznato trajno stanište dviju sredozemnih medvjedica bilo je uz otok Pag, u blizini Paškog mosta. No, njihova je sudbina nepoznata poslije agresije srbočetničkog zrako-plovstva te neuspjehom raketriranja i bombardiranja paškog mosta tijekom Domovinskog rata. Posljednjih dva puta, videna je po jedna medvjedica u proljeće i ljeto 1993. godine na otoku Palagruži, ali u kolovozu iste godine ondje zacijelo nije boravila najedna. Posljednje moguće štete na ribarskim mrežama od sredozemne medvjedice zapazili su ribari iz Trstenika na poluhotku Pješevcu ljeti 1995. godine.

J. Zlatović

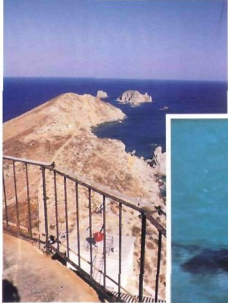

Mila i Vela Palagruža

H. Gomerić

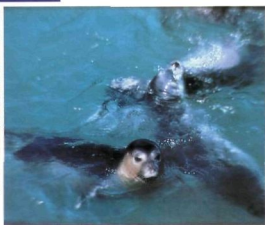
sebauinslandi).

Za razliku od omiljenih morskih lavova koje često vidamo u cirkusima, tuljani, pa tako i sredozemna medvjedica, bolje su prilagođeni životu u vodi, nemaju uški, stražnje peraje ne mogu okrenuti prema naprijed nego su uvijek ispružene straga, pa se nespretno kreću po kopnu, ali zbog hidrodinamičkog oblika vrlo se vješto i brzo kreću u moru. Sredozemna medvjedica ima velike okrugle oči i 30 oštrih zuba kao i ostale zvijeri. Na prednjim perajama ima velike dobro razvijene pandže, dok su na stražnjima znatno manje. Za razliku od mladunca, odrasla medvjedica ima gustu, kratku i krutu dlaku. Boje su im vrlo raznolike. Najčešće su sivkaste do mrkosmede boje, a na trbuhu svjetlije, bijele ili žućkaste. Oko širokih nozdrva i iznad oka rastu

Vela i Mala Palagruža

I. Gomerčić

J. Trnagova

stručnjaka veterinaru i biologu, koji bi takav postupak mogli sprovesti. Najpovoljnije lokacije čine nam se područja Nacionalnog parka Mijet i Parka prirode Telašćica.

Istraživanjem i zaštitom morskih sisavaca u Jadranskom moru, dakle dupina i sredozemne medvjedice, već se niz godina bave stručnjaci Veterinarskog fakulteta u Zagrebu sa svojim suradnicima u sklopu projekta "Istraživanje sisavaca Jadranskog mora", a uz financijsku pomoć Ministarstva znanosti i tehnologije Republike Hrvatske. Ali, kako su financijska sredstva Ministarstva dodijeljena ovim znanstvenim istraživanjima iz objektivnih razloga gotovo simbolična, to smo, na žalost bezuspješno, dosad pokušavali naći nekog većeg sponzora u Hrvatskoj kome bi moglo biti od koristi financiranje ovih istraživanja. Na taj bi način pomogli da dupini i sredozemna medvjedica, kao dio jadranske biocenozne, nastave živjeti u Jadranu na zadovoljstvo i korist kako naših ljudi tako i mnogih turista koji posjećuju hrvatski Jadran.

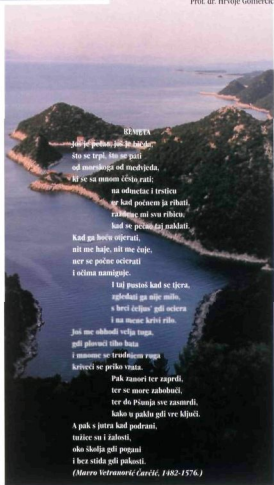
Prof. dr. Hrvoje Gomerčić

velike i svjetlije krute opipne dlake. Sredozemna medvjedica dugačka je dva, tri metra i mase 300 do 320 kg, ali i do 400 kg, tako da je najkrupnija životinja iz porodice tuljana. Mladunčice se rađa dugačko 93 cm i mase 20 kg. Vanjsinom se ne razlikuju po spolu. Ženka je spolno zrela u dobi od pet, a mužjak od sedam godina. Životinje se i pare i hrane samo u vodi. Ženka nosi 10 do 11 mjeseci, tako da vjerojatno svake godine ima samo po jedno mladunče. Mlado siše šest tjedana do 4-5 mjeseci. Prvih dana nakon rođenja mladunče stalno boravi na suhom i potpuno ovisi o majci, a poslije nekoliko tjedana počinje plivati i roniti. Prvih 50 do 40 dana mladunče osebujno, vrlo glasno i resko udiše kad izroni, a poslije se nauči tiho izraziti. Sredozemne medvjedice žive i do 40 godina, a hrane se samo ribom, glavonošcima i rakovima; na dan pojedu od 5 do 10 posto svoje tjelesne težine. Za odgoj mladunca i odmaranje, sredozemne medvjedice rabe pogodne špilje najčešće s podvodnim ulazom, ali često se odmaraju i na stijenama na obali kao i na vodi u područjima u kojima ih ljudi ne uznemiravaju.

Čini se da u Jadranu sredozemnih medvjedica nije nikad bilo mnogo, te se nisu okupljale u velike kolonije kao u nekim drugim područjima, ali bilo ih je po čitavom Jadranu. Oštećivale su ribolovni pribor, pa su ih ribari ubijali, najviše u najboljim ribolovnim područjima. Tako su potkraj šezdesetih godina ovog stoljeća nestale u području otoka Visa, a znatno su se dulje zadržale primjerice u vodama oko Lastova, gdje se stanovništvo manje bavilo ribarstvom, a više poljoprivredom. Zbog naglog razvoja turizma i sve bržih plovidla, na Jadranu gotovo da i nema ljudima nepristupačnih područja, koja su jedina pogodna za život sredozemne medvjedice. To je vjerojatno glavni, ako ne i jedini, razlog iščemuća te životinje iz hrvatskog Jadrana.

Smatra se da bi se medvjedice možda ponovno nastanile u našem Jadranu jedino ako se kao strogi rezervati (bez ikakve ljudske aktivnosti) zaštite određena, sada nam već poznata, najpogodnija područja za njezin boravak. U takvim bi se područjima, uz malo sreće, mogle nastaniti dolutale medvjedice iz Jonskog mora i obnoviti jadranske populacije sredozemnih medvjedica.

Drugi je vjerojatno znatno sigurniji, ali i skuplji, a možda i jedini stvarno moguć način da se obnove medvjedice u nas, ali i u ostalim dijelovima Sredozemlja, da se pokuši sredozemne medvjedice uzgojiti u zatočeništvu i poluzatočeništvu, te oslobaditi u zaštićena područja. To još nikad nije pokušano, ali se pokazalo uspješnim kod mnogih ugroženih životinjskih vrsta. Predviđati su za uspjeh ovakvog postupka veliko znanje ali i mnogo novca, no u Hrvatskoj imamo idealnih lokacija kao i

ISLJETA
 Jutro počnem još je hladno,
 što se trpi, što se pati
 od morskoga od medvjeda,
 ki se sa mnom čisto rati;
 na odmetac i trsticu
 ne kad počnem ja ribati,
 razlozec mi svu ribicu,
 kad se počnem taj naklati.
 Kad ga hoću ojerati,
 nit me haže, nit me čuje,
 ner se počne ocvirati
 i očima namiguje.
 I taj pustio kad se tjera,
 izgledaj ga nije milo,
 s hrci čeljus' gđi očera
 i na mace krivi ribo.
 Jos me obhodi velja tuga,
 gđi plivači tiho buta
 i monne se trudnjem ruga
 krivci se priko vata.
 Pak zamori ter zaprdi,
 ter se more zabuhdi,
 ter do Pšunja sve zasmrđi,
 kako u paklu gđi vre kluči.
 A pak s jutra kad podrani,
 tužice su i žalost,
 oko školja gđi pogani
 i bez stida gđi pakosti.
 (Mavra Vetranić Čarčić, 1482-1576.)

Lastovo - Zaklopača

I. Gomerčić

